

Megtehetette, mert hivatva volt ily magasabb szempontok történeti elbírálására; mindvégig érdekesen s tudós tekintélyéhez méltón tette meg. De meg is kellett tennie: a kollégium és az irodalom patinás kapcsolata erre a magasabb síkra szinte parancsolóan küldte őt.

Gálos Rezső.

Lugossy Ilona: A filozófia a középiskolában. Debrecen, 1939. 8-r., 52 lap.

A filozófia tanításának kérdése a középiskolai oktatás egyik leginkább összetett problémája. Története az összes tantárgyak közül a leghívebben tükrözteti a középiskola sorsának fordulatait. Helyzete ma sem állapodott meg. Az egykori *facultas artium*ból egyévi két-, illetőleg háromórás tanulmánnyá soványodott; a gyakorlatban igen sokszor nem más, mint a gimnázium időben legutolsó »melléktantárgya«. De még így is, ebben az alárendelt szerepben is értékes hagyományok őrzője és tiszteletreméltó élő művelődési törekvések képviselője a gimnázium tantervében.

Lugossy Ilona disszertációja éppen ezért mindenképen igen érdekes kérdéseket tárgyal. Értekezése a címben feltüntetett problémánál lényegesen többet ölel fel: nemcsak a filozófia szerepét tárgyalja a *középiskolában*, hanem a filozófia és az iskola kapcsolatának úgyszólván valamennyi kérdését érinti. — Már maga az iskola lényegének vizsgálata is filozófiai természetű feladat, úgyszintén az iskola céljának taglalása. De nemcsak az alapok tisztázása filozófiai kérdés, hanem ilyen a kultúra és a világnézet mibenlétének fejtegetése, valamint a közlés problémájának és a taníthatóság pszichológiai és szociológiai nehézségeinek tárgyalása is.

Az iskola csak akkor tölti be hivatását, ha a dolgok átfogó, egységes szemléletére vezeti növendékeit. Ezt az egységes szemléletet egyetlen tudomány nyújthatja: a filozófia. Szerepelhet-e azonban a filozófia a középiskolában, mint külön tantárgy? Legfőképpen pszichológiai nehézségek miatt erről le kell mondani. De a filozófia ilyen módon való tanítására nincs is szükség, ha az összes tárgyak tanításában legalapvetőbb módszeres elvként bennerejlik. Minden tárgy tanításának hozzá kell járulnia a filozófiai világnézet kialakításához: a »reális« tárgyaknak elsősorban ontológiai, a »humaniorák«-nak pedig axiológiai elemekkel. A matematikának bizonyos mértékben közvetítő szerepe van. Az egyes tárgyak keretében szerzett ismereteket azután a filozófiai propedeutika foglalja egységes rendszerbe. Súlyos követelményeket jelent ez a feladat a filozófia tanára számára, de ha meg tud felelni nekik, az egyes tantárgyakban jól előkészített alapokon eredményesen vezetheti tanítványait lélektani és logikai világgépük kialakításában.

A világgép kialakításával az iskola még nem nyújt kész világnézetet, csupán képessé teszi tanulóit annak megalkotására. Hatalmasan támogatja őket ebben a munkában a vallásitanítás is. Ha az iskola sikerrel végezte el ezt a feladatát, nyugodtan bocsáthatja tanulóit életútjukra, azok ott is mindenkor — az egyetemen és a gyakorlati életben egyaránt — meg fogják állni a helyüket.

A rövid összefoglalásból is kitűnik, hogy ennyi és ilyen messze elágazó problémának a tárgyalására nehezen juthat elég tér egy doktori értekezés szokványos keretei között. A szerző sorra veszi ugyan valamennyit, de legtöbbször — már a dolgozat szűk terjedelme miatt is — csupán érinteni tudja. Gördülékeny előadásában súlyosabbnál-súlyosabb kérdések lépnek egymás nyomába, legtöbbször a nélkül, hogy akár beállításban, akár a végső megállapításokban lényegesen új eredményekről értesülnénk. Különösen a bevezető fejezeten érzik, hogy a problémák felülmúlják a szerző erejét és épen ezért igen erősen kell forrásaira támaszkodnia. Többször előfordul, hogy gondolatmenetének sarkalatos pontjaira csupán egy-egy idézetet állít és ő maga mintegy csak «összekötő szöveggel» szolgál. Idéző eljárása sem mindig szerencsés, egyik-másik többnyelvű mondata zavaróan hat az olvasóra. Vannak azonban értekezésének a problémák mélyebb átélésről tanúskodó részletei is: különösen a matematika és a fizika propedeutikus értékéről szóló fejtegetések.

iff. Zibolen Endre.

Réhelyi Oszkár: Gyakorlati útmutató a magyar nyelv tanításához. Budapest, 1941. n. 8-r., 220 lap.

Anyanyelvünk oktatása az utóbbi időben tömeges segítőeszközt nyert buzgó, új utakon járó, a tanítás elméletében és gyakorlatában jobban elmélyült nevelők részéről. Különösen a polgári iskolai magyar nyelvi tanítás dicsekedhetik ilyen irányú szakmunkákkal Szántó Lőrinc, Mayer Blanka, Muth János, Sághegyi Lajos és mások tollából. Ennek a kezdeményező, újító iskolafajnak módszeres irodalma is jelentősen erősíti a nevelői tevékenységnek azt az eleven áramlását, ami az élet közelségébe igyekszik juttatni tanárt és tanítványt egyaránt. Érdekessége ennek az irodalomnak, hogy míg más tanítási mozgalmakat elméleti alapvetések előztek meg, itt fordítva, a gyakorlatból nőtt ki a módszeres irodalom. Ezt azonban bizonyos zártkörűség jellemzi, mert íróik kevés kivétellel, a külföldi és hazai eredményeket mellőzve, csupán egy-két saját körükben elismert gyakorlati tekintélyt ismernek el s egyedül reájuk hivatkoznak. Ez a tágabb elméleti horizont nélküli gyakorlati pedagógia természetesen így is kiváló helyi eredményeket ér el, de neveléstudományi és irodalmi síkra vetítve kissé szűkkörű képet nyújt és a felfogások egyoldalúsága nyomban kiütöközik.

Réhelyi Oszkár könyvét azzal az igénnyel vettük kezünkbe, hogy benne nélkülözzük ezt az egyoldalúságot, hiszen az Orsz. Polgári Isk. Tanáregyesület állt mögéje, mint kiadó s mint egy kiadványsorozat elindítója. Műve lezár a tekintélyes pártfogást meg is érdemelte. Alapos, ötletes, mozgékony szellemiséget árasztó munkája sokkal többet ad, mint az eddigi vezérkönyvek. Értékes fejezetekben eligazít a magyar nyelv tanításának valamennyi alapvető kérdésében s kétségtelen haszna az a négy esztendő összes magyar órájára kidolgozott vázlatgyűjtemény, mellyel nagy, átfogó tanári tudását aprópénzre váltva siet tanártársai segítségére. Felvetődik ugyan a kérdés, hogy ezt a segélyakciót igényelték-e s mivel ki-